

गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली

अभ्यासक्रम (वर्ष 2013 –14 पासून)

विषय : मराठी वाङ्मय (एम.ए. भाग २)

अभ्यासक्रम

तिसरे सत्र

पत्रिका १ : प्राचीन–मध्ययुगीन मराठी कविता

पत्रिका २ : विशेष ग्रंथकार : तुकाराम किंवा केशव मेश्राम

पत्रिका ३ : भाषाविज्ञान

पत्रिका ४ : अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

किंवा

प्राचीन–मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

1. प्रत्येक पत्रिका लेखी परीक्षा : – 80 गुण
2. एकूण 5 प्रश्न
3. दीर्घोत्तरी 4 प्रश्न, प्रत्येक प्रश्नाला एक पर्याय (एकूण 60 गुण), दीर्घोत्तरी प्रश्न प्रत्येकी 15 गुण,
4. लघुत्तरी दोन प्रश्न (एकूण 20 गुण)(चारपैकी कोणतेही दोन)
5. अंतर्गत मूल्यमापन (एकूण 20 गुण) स्वाध्याय 10 गुण, तोंडी परीक्षा 5 गुण व उपस्थिती 5 गुण

सत्र – 3
पत्रिका : 1
प्राचीन-मध्ययुगीन मराठी कविता

अभ्यासग्रंथ :-

- 1) ज्ञानेश्वरी अध्याय 12 (महाराष्ट्र शासन प्रकाशित राजवाडे प्रत)
- 2) महदंबेचे धवळे : संपादक – सुहासिनी इर्लेकर
- 3) महाद्वाराच्या पायरीशी: संपा. हेमंत इनामदार व ल.रा. नसिराबादकर
- 4) श्रीनामदेव गाथा – साहित्य अकादमी प्रत संपा. ह.श्री. शेणोलीकर

घटक :- प्राचीन मराठी साहित्य : स्वरूप, उगम आणि विकास
राजकीय, सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी
धर्म आणि संप्रदाय यांच्याशी असणारा साहित्याचा अनुबंध
संत काव्यप्रवाह : स्थूल आढावा
प्राचीन मराठी काव्याचे अभिव्यक्तीचे प्रकार : अभंग व ओवी

संदर्भ ग्रंथ :-

1. महाराष्ट्र सारस्वत (खंड 1 व खंड 2) – वि.ल.भावे, शं.गो. तुळपुळे
2. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग 1 ते 7 – अ.ना. देशपांडे
3. महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय – पं.रा.मोकाशी
4. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप – ह.श्री. शेणोलीकर
5. ज्ञानदेव आणि ज्ञानदेवी – संपा. रा. चिं.ढेरे
6. मराठी कविता: जुनी आणि नवी – वा.ल. कुळकर्णी
7. संत कवयित्री – इंदुमती शेवडे
8. ओवी ते लावणी – श्री. रं. कुलकर्णी
9. संत, पंत व तंत – श्री. म. माटे
10. प्राचीन मराठी कविपंचक – द. सी. पंगू
11. मध्ययुगीन मराठी साहित्य: एक पुनर्विचार – श्री. रं. कुलकर्णी
12. प्राचीन मराठीची नवधारा – रा. चिं. ढेरे
13. मराठी आख्यान कविता – गं. ब. ग्रामोपाध्ये
14. महाकाव्य : स्वरूप आणि समीक्षा – द. भि. कुलकर्णी
15. मराठी साहित्याचे आदिबंध – उषा देशमुख
16. पाच भक्तीसंप्रदाय – र. रा. गोसावी
17. भागवतोत्तम संत एकनाथ – रा. दा. पेंडसे
18. महदंबेचे धवळे – संपा. मदन कुलकर्णी
19. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1 ते 3 (महाराष्ट्र साहित्य परिषद)

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

1. प्रत्येक पत्रिका लेखी परीक्षा : – 80 गुण
2. एकूण 5 प्रश्न
3. दीर्घोत्तरी 4 प्रश्न, प्रत्येक प्रश्नाला एक पर्याय (एकूण 60 गुण), दीर्घोत्तरी प्रश्न प्रत्येकी 15 गुण,
4. पहिला प्रश्न – संदर्भासह स्पष्टीकरण 'अ' गट 4 ला पर्याय 'ब' गट 4 (प्रत्येक पुस्तकावर एक संदर्भ, 5 गुणांचा)
5. अंतर्गत मूल्यमापन (एकूण 20 गुण) स्वाध्याय 10 गुण, तोंडी परीक्षा 5 गुण व उपस्थिती 5 गुण

सत्र 3

पत्रिका 2

विषय ग्रंथकार : तुकाराम

घटक : तुकारामबावांची गाथा : (महाराष्ट्र शासन प्रत)

संत तुकाराम कालीन महाराष्ट्रातील सामाजिक, धार्मिक व राजकीय स्थिती, तुकारामाचे आत्मचरित्रपर अभंग, मंगलाचरण, बाळक्रीडेचे अभंग, गौळणीचे अभंग, काला, खेळावरील रूपके, शेतावर अभंग, घोंगडीचे अभंग, पाईक, पौराणिक अभंग, हिंदुस्थानी पदे, आरत्यांचे अभंग,

संदर्भ ग्रंथ सुची :-

1. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : संपा. अ.ना. देशपांडे
2. महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय : पं.रा. मोकाशी
3. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप : ह.श्री. शेणोलीकर
4. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती : गं.बा. सरदार
5. संत साहित्य आणि लोकसाहित्य: : काही अनुबंध : रा.चिं.ढेरे
6. विद्रोही तुकाराम : आ.ह. साळुंखे
7. आनंदाचे डोह : रा.ग. जाधव
8. पाच भक्तिसंप्रदाय : र.रा. जोशी
9. संत पंत व तंत : श्री.म. माटे
10. तुकाराम : भालचंद्रनेमाडे

11. युगपुरुष तुकाराम	: किशोरसानप
12. समग्र तुकाराम दर्शन	: किशोरसानप
13. पुन्हा तुकाराम	: दिलीप पुरुषोत्तमचित्रे
14. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास	: ल.रा.नसिराबादकर
15. तुकाराम :व्यक्तित्व आणि कवित्व	: किशोर सानप, मनोज तायडे
16. तुकाराम दर्शन	: गं. बा. सरदार
17. संतकवी तुकाराम	: निर्मलकुमार फडकुले
18. महाराष्ट्रीय संत मंडळाचे ऐतिहासिक कार्य	: बा.र. सुंठणकर

किंवा

सत्र 3

पत्रिका 2

विषेष ग्रंथकार : केषव मेश्राम

घटक :	कथा संग्रह	1) पत्रावळ
		2) धगाडा
	कविता संग्रह	1) उत्खनन
		2) कृतकपुत्र
	समीक्षा ग्रंथ	1) प्रश्नशोध

संदर्भ ग्रंथ :-

1. दलित साहित्य वेदना व विद्रोह : डॉ. भालचंद्र फडके
2. दलित साहित्य उद्गम व विकास : डॉ. योगेंद्र मेश्राम
3. तृतीया : रा.ग. जाधव
4. दलित साहित्य एक आकलन : बाळकृष्ण कवठेकर
5. दलित साहित्य आजचे क्रांतीविज्ञान : बाबुराव बागुल
6. नववाङ्मयीन प्रवृत्ती व प्रेरणा : रा.ग. जाधव
7. 'दलित साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र', 'दलित साहित्य : सिध्दांत आणि स्वरूप' : डॉ.यशवंत मनोहर
8. वाङ्मयीन आकलन : रा. ग. जाधव
9. दलित साहित्य एक अभ्यास : बाळकृष्ण कवठेकर
10. दलित साहित्य : प्रेरणा व प्रवृत्ती : शंकरराव खरात
11. दलित साहित्य : एक अभ्यास : अर्जून डांगळे
12. दलित साहित्याचे निराळेपण : प्रभाकर मांडे

13. दलित साहित्याच्या निमित्ताने : डॉ. सदा कऱ्हाडे
14. दलित आत्मचरित्रे : साहित्य आणि समाज : रमेश वामन धोंगडे
15. दलित साहित्य : प्रवाह आणि प्रतिक्रिया : संपा. प्रा. गो.म. कुलकर्णी
16. मराठी दलित कादंबरीची अभिनव वाटचाल : डॉ.सुशिला ढगे

सत्र – 3

पत्रिका : 3

भाषाविज्ञान

1. मराठीचा उगमकाळ आणि तिची जनक भाषा
2. मराठीचा उगमकाळ व भाषा निश्चितीची साधने :- शिलालेख, ताम्रपट, ग्रंथ व इतर.
3. अंतवर्तुळ—बहिवर्तुळसिध्दांत
4. मराठीच्या पूर्वभाषांचे ऋण, जनक भाषाविषयीची विविध मते.
5. प्रमाण मराठी भाषा आणि तिची बोली,प्रमाणभाषा व बोलीभाषा यांच्यातील साम्य व भेद,
6. बोलीभाषा अभ्यासाचे महत्व, प्रमाण मराठी भाषा व मराठीचा भाषिक प्रदेश,
7. मराठीच्या बोलीभाषा – वऱ्हाडी, अहिराणी, कोकणी, नागपूरी, झाडी
8. भाषेचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि कार्य
9. भाषा म्हणजे काय? मानव व मानवेतर भाषिक संप्रेषण, भाषेबद्दलचे दृष्टिकोण.
10. मानवी भाषेची वैशिष्ट्ये व कार्य
11. स्वनिम विन्यास : ध्वनी, स्वन, स्वनिम, स्वनांतरे, मराठीची स्वनिम व्यवस्था
12. पदिम विन्यास : पद, पदिम—पदांतरे, पदिम विन्यासातील प्रक्रिया
13. वाक्य विन्यास : वाक्यविश्लेषण, रूपबंध आणि वाक्य परस्पर संबंध
14. अर्थ विन्यास : अर्थस्वरूप, अर्थक्षेत्र आणि घटक विश्लेषण, अर्थप्रकार.

संदर्भ ग्रंथ :-

1. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिध्दांत आणि उपयोजन — डॉ. मिलिंद आगाशे,लोकवाङ्मयगृह, मुंबई
2. भाषा आणि भाषाशास्त्र — डॉ. श्री. न. गजेंद्रगडकर
3. ध्वनिविचार — डॉ.ना.गो.कालेलकर,मौज प्रकाशन.
4. भाषाविज्ञान: वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक — संपा.डॉ.स.गं.मालशे, डॉ.हे.वि.इनामदार, डॉ. अंजली सोमण, संजय प्रकाशन.

5. भाषाविज्ञान : सामान्य संरचनावादी व सामाजिक — डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण
6. मराठीचा भाषिक अभ्यास — संपा. मु.श्री.कानडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे.
7. सुलभ भाषाविज्ञान — डॉ. द.दि.पुंडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे.
8. मराठी भाषा : व्यवस्था आणि अध्यापन — डॉ.चं.द. इंदापूरकर, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन,पुणे.
9. अर्वाचीन मराठी — डॉ. रमेश धोंगडे
10. मराठीच्या प्रमाण भाषेचे स्वरूप — डॉ. सुहासिनी लद्दु
11. शास्त्रीय मराठी व्याकरण — मो. के. दामले
12. मराठी व्याकरणाची मुलतत्वे — ह. ग. केळकर
13. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार — अरविद मंगरुळकर
14. मराठी व्याकरण : काही समस्या — डॉ. प्र. ना. दिक्षित
15. मराठी व्याकरणाचे व्याकरण — कृ.पां.कुलकर्णी, म. गा. पाटील
16. मराठीचे व्याकरण — डॉ. लिला गोविलकर
17. मराठीचे व्याकरण : वाद आणि प्रवाद — कृ. श्री. अर्जुनवाडकर
18. मराठी व्याकरणाची कुळकथा — अ.का.प्रियोळकर
19. मराठी व्याकरण विवेक — मा. ना. आचार्य
20. नागपुरी बोली — वसंत कृ. देशपांडे
21. झाडीबोली — हरीशचंद्र बोरकर
22. भाषा आणि संस्कृती — ना. गो. कालेलकर
23. सामाजिक भाषाविज्ञान कक्षा आणि अभ्यास(संपा)— जयश्री पाटणकर
24. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा — अनिल गवळी
25. समाजभाषाविज्ञानाची प्रमुख संकल्पना — र.ना.वरखेडे
26. मराठी भाषेचा आर्थिक संसार — अशोक केळकर

सत्र 3

पत्रिका - 4

अ) अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.1800 ते 2000)

घटक : अर्वाचीन व आधुनिक या संकल्पनांचा विचार.

मराठी वाङ्मयाचा अव्वल इंग्रजी कालखंड (1818 ते 1885): वाङ्मयीन स्थितीगती, अनुवादीत वाङ्मयाचा कालखंड, या कालखंडातील राजकीय, सामाजिक व सांस्कृतिक परिस्थिती व तिचा वाङ्मयविश्वासी असणारा संबंध, या कालखंडातील प्रबोधन प्रक्रिया. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा आरंभकाळ (1885 ते 1920) या कालखंडातील राजकीय, सामाजिक व सांस्कृतिक प्रबोधनाचे स्वरूप व त्याचा वाङ्मयावरील परिणाम, या कालखंडातील निबंध, कविता, कथा, कादंबरी, नाटक या वाङ्मयप्रकारांचा इतिहास. अर्वाचीन वाङ्मयाचा उत्तरार्ध (1920 ते 1945) या कालखंडातील निबंध, कविता, कथा, नाटक या वाङ्मयप्रकाराचा इतिहास.

संदर्भ ग्रंथ :-

1. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1,2 – अ.ना.देशपांडे
2. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 4,5,6,7 – महाराष्ट्र साहित्य परिषद
3. प्रदक्षिणा खंड 1 व 2 – कॉन्टिनेंटल प्रकाशन,पुणे
4. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपिढीका – गं.बा.सरदार
5. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप – संपा.गो.मा.पवार, म.द.हातकणंगलेकर
6. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास – प्र. न. जोशी
7. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास – इंदुमती शेवडे
8. मराठी कादंबरी : पहिले शतक – कुसुमावती देशपांडे
9. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन – निशिकांत ठकार
10. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन – अक्षयकुमार काळे
11. मार्क्सवादी आणि मराठी साहित्य – वि.स. जोग
12. मराठी वृत्तपत्राचा इतिहास – रा.के लेले
13. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास – संपा.गं.ना.जोगळेकर
14. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता – संपा. सुषमा करोगल
15. वाङ्मयतेहासाची संकल्पना – संपा. द.दि.पुंडे
16. अर्वाचीन मराठी वाङ्मय सेवक : भाग 1 ते 7 – संपा. गं.दे. खानोलकर
17. अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी – सदा कऱ्हाडे
18. मराठी भाषा आणि साहित्य – वि.भा. देशपांडे, स्नेहल तावरे
19. मराठी प्रादेशिक कादंबरी : तंत्र आणि स्वरूप – मदन कुलकर्णी
20. दलित साहित्य वेदना व विद्रोह – भालचंद्र फडके

21. दलित साहित्य : उद्गम आणि विकास	— योगेंद्र मेश्राम
22. दलित साहित्य : सिध्दांत आणि स्वरूप	— यशवंत मनोहर
23. नवसमीक्षा : काही प्रवाह	— संपा. गो.म. कुलकर्णी
24. मराठी साहित्य : इतिहास आणि संस्कृती	— वसंत आबाजी डहाके
25. समीक्षेतील नव्या संकल्पना	— संपा. मनोहर जाधव
26. समकालीन मराठी साहित्य : प्रवृत्ती आणि प्रवाह	— संपा. मदन धनकर व अन्य

किंवा

सत्र – 3

पत्रिका – 4

ब) प्राचीन-मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (आरंभापासून ते इ.स. 1800 पर्यंत)

टीप : विविध कालखंडातील वाङ्मयीन प्रवृत्ती, भिन्न वाङ्मय प्रकार, विविध विचारप्रवाह इत्यादी संबंधी स्थूल स्वरूपाचे प्रश्न राहतील.

प्राचीन मराठी वाङ्मय

1. वाङ्मयेतिहासविषयक संकल्पना व स्वरूप :
2. प्राचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी आणि तिचा मराठी वाङ्मयवरील परिणाम, प्रदेशव्याप्ती, नामकरण, वंश-विचार, अन्य प्रादेशिक संस्कृतीशी संबंध.
3. नाथ, महानुभाव, वारकरी, दत्त व समर्थ संप्रदायांचे सांस्कृतिक, सामाजिक आणि वाङ्मयीन कार्य.
4. जैन, वीरशैव, नागेश पंथियांची वाङ्मयीन कामगिरी.
5. मुस्लिम आणि ख्रिस्ती मराठी वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये.
6. प्राचीन मराठीतील विविध काव्यप्रकार, वाङ्मयप्रकार, महाकाव्य, आख्यानकाव्य, भाष्यकाव्य, भावकाव्य, दीर्घकथा-काव्ये भारूड, नाट्यगीते, चरित्रे, आत्मचरित्रे इत्यादी.

संदर्भ ग्रंथ :-

1. महाराष्ट्र सारस्वत (खंड 1 व खंड 2)
 2. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : भाग 1 ते 7
 3. प्राचीन वाङ्मयकोष : प्राचीन खंड,
 4. महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय
 5. महानुभाव संशोधन
 6. नाथ संप्रदाय
 7. महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय
 8. मराठी भाषेचे मूळ
 9. प्राचीन मराठी गद्य : प्रेरणा आणि परंपरा
 10. प्राचीनमराठी वाङ्मयाचे स्वरूप
 11. यादवकालीन महाराष्ट्र
 12. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती
 13. मराठी साहित्याचे आदिबंध
 14. वारकरी संप्रदाय : उदय व विकास
 15. पाच भक्तिसंप्रदाय
 16. महाराष्ट्र संस्कृतीची जडणघडण
 17. संत कवयित्री
 18. प्राचीन मराठी जैन साहित्य
 19. मराठी विरशैव साहित्य
 20. नागेश संप्रदाय
 21. मुसलमानांची जुनी मराठी कविता
 22. मुसलमान मराठी संतकवी
 23. मराठी वाङ्मयाभिरुचीचे विहंगमावलोकन
 24. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना
 25. मराठी संशोधन मंडळातील सुक्ष्मपटाची सुची
 26. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड 1 ते 3
 27. संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य : काही अनुबंध
- विल.भावे, शं.गो.तुळपुळे
— अ.ना. देशपांडे
— स्नातकोत्तर मराठी विभाग, ना.वि. नागपूर
— पं.रा. मोकाशी
— वि.भि.कोलते
— म.रा. जोशी
— शं.गो.तुळपुळे
— विश्वनाथ खैरे
— श्री. रं. कुलकर्णी
— ह.श्री.शोणेलीकर
— मु.ग.पानसे
— गं.बा.सरदार
— उषा देशमुख
— भा.पं.बहिरट, अ.ज्ञा. भालेराव
— र.रा.जोशी
— ह.श्री.शोणेलीकर, देशपांडे
— इंदुमती शेवडे
— सुभाषचंद्र अक्कोडे
— सुधाकर मोगलेवार
— यु.म. पठाण
— अ.का. प्रियोळकर
— रा.चि.ढेरे
— रा.श्री.जोग
— संपा.द.दि.पुंडे
— वि.बा.प्रभुदेसाई
— महाराष्ट्र साहित्य परिषद
— रा.चिं.ढेरे